

Menneskerettsdramaet

Reglene har positive intensjoner, men også negative konsekvenser. Overser man det, kan resultatet bli som det vi nå ser i Middelhavet.

M ediene mister et vesentlig poeng bak drukningsdramaet i Middelhavet ved å overse jusen fra Den europeiske menneskerettighetsdomstolen (EMD) i Strasbourg. Med moderne teknologi skulle tusenvis av druknede båtflyktninger i et av verdens mest overvåkede hav være en anakronisme. I dette intense konfliktområdet med mye marine og kystvakt kan vel knapt en robåt settes uoppdaget på vannet.

Hvorfor redde ikke flyktnin-gene? En sentral del av svaret finner man i EMDs Hirsi-dom fra 2012. Tre år tidligere hadde Gaddafi og Berlusconi inngått en «push back»-avtale. Plukket den italienske kystvakten opp flyktninger på farkoster fra Libya, kunne disse ganske enkelt returneres dit. Hirsi var blant 200 flyktninger fra Somalia og Eritrea som etter tvangsmessig retur til Libya gikk til sak mot Italia.

Vi reddet dem, sa Italia. Nei, dere krenket deres menneskerettigheter, dømte EMD. Straks en båtflyktning setter fot på et italiensk kystvaktskip, er hun under italiensk jurisdik-sjon. Da kan hun ikke returneres gruppevis, men har krav på individuell behandling av sin asylsøknad med tolk, juridisk bistand, klagemulighet osv. Ei heller kan en immigrant sendes tilbake til stater der vedkom-mende risikerer umenneskelig eller nedverdiggende behandling fordi myndighetene er brutale eller har brutt sammen.

Ytterligere salt i såret til Italia var at EMD tilkjente hver «reddet» 15.000 euro i oppreis-ning. Et resultat av dommen kjenner vi nå: En dødelig «Hirsi-rulett» er i gang. Lykkes du i å komme tilstrekkelig nær Italia i en overfylt holk av en båt, må du plukkes opp. Er du kommet om bord i et italiensk kystvaktskip, har du krav på individuell asylbehandling. Poenget er ikke at Hirsi-dommen er gal, men den preges av utopisk ensidighet: En idealisert tankegang som overser mulige negative konsekvenser fordi den

Straks en båtflyktning setter fot på et italiensk kystvaktskip, er hun under italiensk jurisdiksjon. Da kan hun ikke returneres gruppevis, men har krav på individuell behandling av sin asylsøknad med tolk, juridisk bistand, klagemulighet osv., skriver artikkelforfatteren. Foto: Andreas Solaro/AFP/NTB Scanpix

Kronikk

Ole Gjems-Onstad

”

fanges av regler med positive intensjoner. EMD viste til uttalelser fra italienske myndigheter om at «push back»-avtalen hadde redusert antall båtflyktninger og motvirket kynisk menneske-smugling. Men domstolen forutså ikke de titusenvis som kom til å drukne i den dødelige Hirsi-ruletten og omfanget på den djevelske kriminalitet dommen stimulerer. Hirsi-dommen benekter at vi lever i en komplisert verden. Valget står ikke mellom en god eller dårlig løsning, men grader av tragedier.

Innsnevringen av myndighe-tenes handlingsrom gjennom Hirsi-dommen illustrerer også utfordringen ved juridiske enten-eller-løsninger der nye problemer fordrer nye svar. Forvirringen øker når for eksempel Frp-politikere uttaler seg som om gjeldende menne-skerettsjus ikke eksisterer og gruppevis retur er et alternativ. Utopienes fallgruver er ikke bare mangel på realisme, men dobbeltmoral. Få, om noen, europeiske politikere vil vedgå at menneskerettsjus motvirker at man sender tilstrekkelig med skip for å plukke opp båtflykt-ninger. I stedet for åpent å kritisere dommen, inngår EU avtaler med Tyrkia som nok strider mot prinsippene Hirsi bygger på. Dette dobbelte forhold til en langt trukket menneskerettsjus går igjen mange steder. Internasjonale menneske-rechtsorganer krever at nasjonale domstoler må avgjøre saker innen en viss tid. Ofte er tidsrammene FN-organene pålegger andre kortere enn det de selv makter. Innenfor FN-systemet er situasjonen undertiden parodisk fordi organene tildeles så knappe ressurser. Dette er til dels bevisst.

Mange land slutter seg gjerne til menneskerettskonvensjoner, men ser nødig at de håndheves. De nordiske land, som virkelig tar menneskerettighetene på alvor, ligger til dels godt ned på listen over antall tilsluttede konvensjoner. FNs sikkerhetsråd er i siste instans verdens mektigste organ for å håndheve menneskerettig-heter. Der sitter med vetorett to av verdens groveste menneske-rettsbrytere, Kina og Russland. Norge er imot dødsstraff, men for tiden ikke i Kina - som virkelig henretter mange - hvis det kan hindre fiskeeksport. Saudi-Arabia er som kjent stemt inn i FNs Kvinnekomité og skal uttale seg om kvinnediskri-minering i Norge (mens for eksempel Tyrkia tidligere har kritisert Norge for hatkriminali-tet). En konsekvens av FNs politisering av menneskerettig-hetene er generalforsamlingens stadige resolusjoner mot Israel. Man behøver ikke godta Israels brutale fremferd for å se dobbelt-moralen blant de diktaturer som, tiljublet av LO, fordømmer landet. Norge har ikke bare et ukritisk forhold til EMD, men også til FNs menneskerettsorganer. Vi lukker øynene for manglende realisme

Debatten om menneskeretts-jusen

§

Debatt om menneskerettsjus

Menneskerettsjus er blitt debattert i Dagens Næringsliv i sommer. Debatten startet med en kronikk fra Ole Gjems-Onstad 28. juni: Menneskerettsjus er en demokratisk utfordring. Oversikten over alle innleggene i debatten er å finne i nettversjo-nen av kronikken du leser nå, tilgjengelig på www.dn.no/ meninger (DN+).

og dobbeltmoral. Denne utopiske tilnærmingen til menneskerettigheter tjener ikke verdens forfulgte og nødstedte. Middelhavets groteske fangst burde være en stadig påminnelse.

Ole Gjems-Onstad, professor ved Institutt for rettsvitenskap, Handelshøyskolen BI

Mer debatt s. 26-28 →

”

Vi har lenge antatt at penger ikke spiller noen rolle i norsk politikk. Det er naivt, gitt at ulikhetene i formue er så store

Jørgen Pedersen, postdoktor i filosofi, Universitetet i Bergen